

L.N. TOLSTOY'UN ESERLERİNİN RUS POLİTİK ÇEVRELERİNDE ELEŞTİRİSİ

The Critique of the Works of L.N. Tolstoi in the Russian Political Circles

Ersin ÇETİNKAYA *

Sevindj RAMAZANOV **

Öz

L. N. Tolstoy yaşadığı dönemde kaleme aldığı eserlerle Rusya'nın siyasi, toplumsal, ahlaksal ve ekonomik konularındaki problemlere parmak basabilmiştir. Yazarın yazdığı çok katmanlı bu eserler doğal olarak var olduğu dönem içerisinde birçok kesimin dikkatini çekmiş, olumlu ve olumsuz olmak üzere çok sayıda eleştirilere maruz kalmıştır. Yaptığımız çalışmanın amacı büyük yazarın yaşadığı dönem içerisindeki politik çevrelerde nasıl bir değerlendirme gördüğünü göstermektir.

Anahtar sözcükler: L.N. Tolstoy, Anna Karenina, Savaş ve Barış, politik eleştiri, Rusya.

Abstract

L.N. Tolstoy drew attention to the political, social, moral and economic problems of Russia in his works written during his lifetime. These multi-level works written by the author have naturally attracted the attention of many people, and they have been subjected to many criticisms both positively and negatively. The purpose of this study is to show how an evaluation the works of the great author L.N. Tolstoy saw in the political circles of Russia in his lifetime.

Keywords: L.N.Tolstoy, Anna Karenina, War and Peace, political criticism, Russia

GİRİŞ

82 yıllık yaşamı boyunca Lev Nikolayeviç Tolstoy yaşadığı dönemde ve günümüzde sanatçı kişiliği, öğretisi, politik görüşleri bakımından incelenen ve yaratısıyla hayranlık uyandıran bir sanatçıdır. Ele almış olduğumuz bu çalışmada büyük yazarın dönem Rusya'sında ki politik çevrelerde nasıl bir değerlendirme gördüğünü göstermeye çalışacağız.

* Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, ecetinkaya@agri.edu.tr.

** Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora öğrencisi.

Tolstoy 1828 yılında "Yasnaya Polyana"da soylu bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Erken yaşlardan itibaren edebiyata olan ilgisi kendini göstermiş ve daha yaş çok gençken dönemin edebiyat çevresinde ateşli tartışmalara sebebiyet veren birçok eser yaratmıştır. Büyük yazarın görüşleri bazı kesimler tarafından memnuniyetle karşılanırken bazı kesimler tarafından da acımasızca eleştirilmiştir.

L.N. Tolstoy'un Eserlerinin Rus Politik Çevrelerinde Eleştirisi

Tolstoy'un tüm hayatı boyunca yarattığı eserler Rusya'da dönemin farklı politik eleştiri çevrelerince hem olumlu hem de olumsuz yönden çok sayıda eleştiriye maruz kalmıştır. Tolstoy'un "Çocukluk", "İlk Gençlik", "Akın", "Orman Kesimi", "Aralık Ayında Sivastopol", "Mayıs Ayında Sivastopol"adlı eserleri devrimci-demokrat çevrenin önde gelen temsilcileri Çernişevski ve Dobrolyubov tarafından büyük bir coşkunlukla karşılanmıştır. Devrimci-demokrat çevre Tolstoy'un erken dönem yapıtlarındaki üstün sanatsal meziyetleri, edebiyata getirdiği gerçeklik ve yenilik olgusunu överek Tolstoy'u genç yaşına rağmen üstün yetenekli bir sanatçı olarak anmıştır. Bu çevrenin önde gelen yazarlarından Turgenyev, Panayev'e Tolstoy'un yapıtlarının harika olduğunu dile getirmekte ve edebiyatta yeni bir güneşin doğduğunu sözlerine eklemektedir. A.İ.Hertsen ise "Aramızda yeni ve çok yetenekli bir yazar var."¹ diyerek Tolstoy hakkındaki görüşlerini dile getirmiştir. Yarattığı ilk dönem eserleriyle Nekrasov'u kendi özgünlüğüne tamamen inandıran Tolstoy bu eleştirmenin gözünde de çok üstün yerlerde. Tolstoy'un "Orman Kesimi" adlı öyküsünün derin, yenilikçi özünü çok beğenen Nekrasov bu beğenisini Turgenyev'e yazdığı bir mektubunda şu şekilde dile getirmektedir: "Böylesine bir öyküden haberin var mı? Çeşitli asker ve belirli bir dereceye kadar subay tiplerinin olduğu bu öykü Rus edebiyatında bugüne dek eş benzeri görülmemiş bir şeydir"².

Gogol'ün ölümünden beri edebiyatta azalan gerçeklik olgusunu tekrar harekete geçiren Tolstoy hakkında Nekrasov üstün yetenekli, çağa ışık tutan bir sanatçı olarak yorumlamıştır³. Devrimci-demokrat çevrenin önde gelen isimlerinden birisi olan Çernişevski de Nekrasov gibi Tolstoy'un edebiyatta ki varlığını coşkuyla selamlamakta ve onun sanatında Rus edebiyatının parlak günlerinin yattığını dile getirmektedir. "Оточественные записки" dergisinin eleştirmeni S.Dudışkin, Nekrasov ve Turgenyev gibi Tolstoy'un ilk dönem yapıtlarını çok beğenmiş ve yeni yazarın üstünlüğünün kendi ruhunda yattığını dile getirmiştir.

Fakat Tolstoy'u erken dönem yapıtlarıyla göklere çıkaran devrimci-demokrat çevre yazarın sonraki yapıtlarında gösterdiği bu ilk tutumu sergilememiştir. Tolstoy'un diğer yapıtlarını hem olumlu hem de olumsuz biçimde değerlendirmiştir.

¹ A.İ. Gertsen, *Polnoye sobraniye soçineniy i pisem*, pod redaktsiyey M.K. Lemke, t. VIII, s:277.

² Nekrasov, *Soç, t. V, Pisma*, M-L, 1930, s:167

³ S.P. Biçkov, Tolstoy v otsenke russkoy kritiki, s:9 <http://feb-web.ru/feb/tolstoy/critics/trk/trk-003-.htm?cmd=p> , Erişim tarihi: 17.01.2016

Tolstoy'un ilk büyük yapıtı olan "Savaş ve Barış" bu çevrede ilk dönem yapıtlarında olduğu gibi büyük bir beğeni kazanamamıştır. Bu çevrenin eleştirmenleri özellikle Tolstoy'un bu eserinde halka, devrimci mücadeleye dair bir şey bulamadıklarını iddia etmişlerdir. Devrimci-demokratik çevrenin eleştirmenlerinden D.Pisarev "*Сmapoe бapcmbo*" adlı makalesinde Tolstoy'un tasvir ettiği çağa ve yarattığı soylu kesiminin karakterlerine elinde olmadan ve doğal bir sevecenlikle yaklaştığını dile getirmektedir⁴.

Tolstoy'a yakınlığı ile bilinen Turgenyev de eseri ilk başta çok katı bir şekilde eleştirmiştir. Eser hakkında "İçsel kısırtıların sürekli tekrar ettiği garip bir tarihi roman" yorumunu yapmıştır. Fakat "Savaş ve Barış"ın tüm baskıları çıktıktan sonra Turgenyev esere hak ettiği yorumu yapmış ve Ya.Polonskiy'e şöyle demiştir: " Burada içerisinde hiçbir şeyin hiçbir zaman karışamayacağı tek bir eser var, burada çizgileri ebediyen yaşayacak olan Kutuzov, Rastopçin ve diğerleri gibi tarihi şahsiyetler var ve bu gelip geçici bir şey değil. Bu büyük eser büyük yazarın ürünüdür yani bu eser gerçek Rusya'dır"⁵. Yine Turgenyev konuşmalarının birinde Tolstoy'un bu romanının kendisinde titreme nöbetine ve coşkun bir hayranlığa neden olduğunu ve tüm Avrupa'da böyle bir şeyi Tolstoy dışında kimsenin yazamayacağını dile getirmiştir.

Tolstoy'un diğer büyük eseri olan "Anna Karenina" da devrimci-demokrat eleştiri tarafından hak ettiği değeri görmemiştir. M.Antonoviç "Anna Karenina"yı taraflı olarak değerlendirmiş ve sadece soylu yaşamının tasvir edildiği bir eser olarak görmüştür. İlk dönem yapıtlarında Tolstoy'u göklere çıkaran Nekrasov ise Tolstoy'un bu eseriyle şu şekilde alay etmiştir:

"Tolstoy, sabrıyla ve yeteneğiyle kadınların evli ya da anne olduklarında ne bir subay ile ne de saray yunkeri(subay) ile gezemeyeceğini kanıtladı"⁶.

Dönemin önde gelen eleştirmenlerinden olan Saltıkov-Şchedrin de Nekrasov gibi Tolstoy'un bu eserine olan olumsuz görüşlerini dile getirmektedir. Tolstoy'un ilk yapıtlarında büyük hayranlıklarını dile getiren devrimci-demokrat çevrenin eleştirmenleri ilerleyen dönemlerde Tolstoy'un yaratısının boş olduğunu dile getirmişler ve şiddetli biçimde eleştirmeye başlamışlardır. Sadece Turgenyev Tolstoy'a hak ettiği değeri göstermiştir.

Soylu-liberal çevrenin Tolstoy'a ve onun yaratısına olan bakış açısı da değişkenlik göstermektedir. O dönemin soylu-liberal eleştiri çevresinin başında A.V.Drujinin, V.P.Botkin, P.V.Annenkov gibi eleştirmenler bulunmaktadır. "Arı sanat"ı yani "sanat sanat içindir" anlayışını savunan bu çevre Tolstoy'un daha ilk yapıtlarından beri yazarı kendi taraflarına çekmek niyetindedirler. Çünkü Tolstoy'un üstün sanatsal yaratısından korkmakta ve eserlerinde onlara karşı olarak dile getirdiği durumlardan kendilerine pay çıkarmak niyetindedirler. Drujinin Tolstoy'un sanatsal yaratı yeteneğini bağlı bulunduğu

⁴ Bıçkov, s:23

⁵ *Pervoye sobr., pisem İ. S. Turgenyeva*, SPB., 1884, s:136, /III 1868

⁶ 'Slovo', 1878, no:1, st. 'Sovremennoye sostoyaniye literaturı'.

çevrenin düşüncesine geçirmek niyetindedir. Bu yüzden Tolstoy'u "sanat sanat içindir" görüşünü savunan bir yazar olarak nitelendirmiş ve eserlerinde didaktik bir üsluba sahip olduğunu belirtmiştir. "Tolstoy eserlerinde özgür yaratıcılık teorisinin bilinçsiz temsilcilerinden ve "arı sanat"ı severek kullanan birisiydi. Eğer öyle olmasaydı "Tipi" ve "İki Hüsar Süvarisi" adlı eserlerini oluşturamazdı" diye dile getirmiştir⁷.

Görüldüğü gibi Drujinin ve yandaşları Tolstoy'u kendi taraflarına çekmeye çalışarak yazarı "arı sanat" savunucularından biri haline getirmek istediler. Onun bu üstün yeteneğini toplumsal sorunların savunucusu olarak değil, sadece kendi edebi zevklerini doymak için kullanmaya çabaladılar.

İlk dönem eserlerinde bu uğraş içerisinde giren soylu-liberal kesim eleştirmenleri, Tolstoy'un sonraki yapıtlarında da bu fikri sürdürmek istemişlerdir. Bu yüzden Tolstoy'un diğer eserlerinde bu siyasi kesim tarafından devrimci-demokratlarda olduğu gibi olumlu ve olumsuz eleştiriler ortaya çıkmıştır.

Liberal kesimin önde gelen eleştirmenlerinden Annenkov "Savaş ve Barış" eserinin ortaya çıkarttığı yeniliği anlayamamış ve eserin türünün olmadığını dile getirmiştir.

Soylu sınıfın temsilcilerinden birisi olan eski milli eğitim bakanı ve Borodino meydan savaşında bulunan isimlerden birisi olan A.S.Norov "Savaş ve Barış" eserinin o dönem içerisinde geçen olayları çarpıttığını, gerçeği ifade etmediğini ve bu yüzden 1812 yılında geçen olayların Tolstoy'un romanlarında adeta sabun köpüğü niteliğinde olduğunu dile getirmektedir⁸.

Aynı kesimin eleştirmenlerinden P.A.Vyazemski de makalelerinde bu eserin 1812 yılına karşı çıkarılmış bir kitap olduğunu dile getirmektedir. Vyazemskiy, Norov gibi içerisinde soylu hayatının boşluğunun, soylu kesiminin halkın ve ülkenin kaderine olan kayıtsızlığının tasvir edildiği bölümleri eleştirmiştir. Vyazemski'nin bu sert eleştirisi dikkate değer bir inceleme görmemiş, sadece Rastopçin'in oğlu eleştirmene atalarının anılarına sahip çıktığı ve onları düşükleri durumdan kurtardığı için teşekkür etmiştir⁹.

Ünlü sansürcü A.V.Nikitenko ise Vyazemski ve Norov'un makalelerine övgüler yağdırarak günlüğüne " demek Tolstoy iki taraftan saldırıya uğradı. Bir taraftan Knez Vyazemski diğer taraftan Norov... Gerçekten de büyük bir yazar ve filozof olmadığını anlamış ve atalarını hor görmenin cezasız kalmayacağını hissetmiş olmalı" diye yazmıştır¹⁰. Liberal-soylu kesim "Savaş ve Barış"ı atalarına yapılan büyük bir saygısızlık olarak görmüş ve eser içeriğinin asılsız ve yalan olduğunu belirtmişlerdir. Bu kesim

⁷ 'Biblioteka dlya çteniya', 1856, t. 139, otd, V.

⁸ 'Voyenny sbornik', 1868, no:11.

⁹ Bıçkov, s:25.

¹⁰ Bıçkov, s:25-26.

"Anna Karenina" eserini de kendi ideolojik düşünceleri yönünde kullanma çabası içerisine girmişler ve eserin içeriğini çarpıtma yoluna gitmişlerdir.

Sosyete çevresinin yaşamını idealize eden roman yazarı V.G.Avseyenko, çağdaşı olan halkçı grubunun eleştirmenlerine romanda tasvir edilen soylu yaşamının tüm büyüleyiciliğini hissedemedikleri için sitem etmektedir. Avseyenko çağdaş okurların demokratik zevklerine karşı çıkmaktadır. Savunduğu düşüncenin getirisiyle eleştirmen Şerbatskiy'lerin evindeki yaşamın tasvirine deyim yerindeyse âşık olmuştur¹¹. Liberal eleştirmen Yevgeni Markov makalesinde Tolstoy'u yüce bir amaçtan yoksun hayat şarkıcısı olarak anmaktadır. Anna'nın aşkının tasvirinde, Tolstoy'un güya gerçek düşüncesini görerek hiçbir şekilde romanı kabul etmemektedir¹².

Tolstoy'un üçüncü büyük romanı olan "Diriliş" in basılması bu eleştiri çevresinde yine büyük yankı uyandırmıştır. "Diriliş" basıma hazırlayan, roman metninde binden fazla sansür amaçlı kısaltma yapan "нуба" dergisinin redaktörü R.Sementovskiy Tolstoy'un eserini değerlendiren ilk eleştirmenlerden birisidir. Tüm dikkatini Nehlyudov karakterine veren eleştirmen onu her zaman çevresini yargılayan ve hiçbir zaman bir şey yapmayan Çatskiy ve Rudin karakterleri ile kıyaslamıştır. Bu kıyaslamada bile Semantovskiy'nin politik düşkünlüğünün olduğu aşıkardır. Eleştirmen soylu kesimin tarafındadır¹³. Fakat Tolstoy'un romanına en öfke dolu atak M.Moskal'ın "Возрождение или упадок?" adlı eleştiri yazısında ortaya çıkmıştır. Eleştirmen "Diriliş"te sanatsal yaratımın ön yargı ile yer değiştirdiğini, tüm tür ve şekillerde Tolstoy'un romanının baştan aşağı olumsuzluklardan oluştuğunu dile getirmiştir¹⁴.

M.Protopopov ise "He om mupa cezo" adlı makalesinin tümünde Tolstoy'un romanının toplumsal eğilimlere karşı yönlendirildiğini belirtmiştir. Eleştirmenin düşüncesine göre bu romanda dikkate değer hiçbir şey yoktur, "Sadece sosyo-kültürel ideallere ve hedeflere karşı yönlendirilmiş sosyo-ahlaki yönden ateşli bir yergi vardır." demektedir. Böylelikle eleştirmen liberal burjuvazinin sosyo-kültürel ideallerinin sadık bir savunucusu konumuna gelmiştir¹⁵.

Liberal dergi "Мир божий" nin eleştirmeni A.Bogdanoviç "Diriliş" in toplumsal problemini incelemeye çalışmıştır. Ahlaki-estetik çerçevede kalan eleştirmen, karakterlerin her davranışı için romandaki ahlaki direktifleri çıkarmaya çalışmıştır. "Nehlyudov'un dirilişi pis, hayvansı hislerin çamuruna saplanmış, küçük gündelik çıkarlarla ruhlarını kaybetmiş herkes için bir dirilişin mümkün olup olmayacağını sorusudur" diye dile getirmiştir. "Diriliş" in önemini eleştirmen sadece Nehlyudov'un

¹¹ 'Russkiy vestnik', 1875, no:5, st. A.(V.G. Avseyenko), 'Po povodu novogo romana gr. Tolstogo'.

¹² 'Golos', 1877, no:3, 'Kritičeskiye Besedi' Yevg. Markova.

¹³ Bıçkov, s:40.

¹⁴ Mihail Moskal, 'Vozrojdeniye ili upadok? Kritičeskiy etyud po povodu romana grafa L. N. Tolstogo 'Voskreseniye', M., 1900.

¹⁵ Bıçkov, s:41.

dirilişi ve sadece Katyuşa'nın kurtarılışı olarak görmemektedir¹⁶. Görüldüğü üzere soylu-liberal çevre tarafından Tolstoy'un yapıtları ya kendi emelleri doğrultusunda kullanılmak istenmiş ya da Tolstoy'un sanatı tamamen boş olarak görülmüştür.

Dönemin radikal, halkçı, gerici poçvennik ve raznoçinetslerin eleştiri kesimi tarafından da Tolstoy eleştirilere maruz kalmıştır. Fakat bu eleştiri kesimleri yazarın erken dönem yapıtlarının eleştirilmesinde devrimci-demokrat ve soylu liberaller kadar etkin bir rol oynamamışlardır. Tolstoy'un "Savaş ve Barış" eseri radikal ve halkçı eleştiri kesiminden de eleştiri oklarına maruz kalmıştır. Çünkü romanda devrimci entelektüel kesimi tasvir etmediği için ve toprak köleliği sorunundan uzak kaldığı için Tolstoy'a karşı çıkmaktadırlar. Bu yüzden devrimci hareket çizgisinde hareket eden radikal-raznoçinetslerin gazetesi "дело" ,"Savaş ve Barış"ı boş içerikli bir eser olarak nitelendirmiştir. Bir süre sonra bu gazetenin sayfalarında S.Navalihin takma adıyla yazan V.V.Bervi-Flerovskiy kelimenin tam manasıyla "Savaş ve Barış" eserine ateş püskürmüştür. V.V.Bervi-Flerovskiy Tolstoy'u romanında aslında hak etmeyen karakterlere hayranlık beslemekle suçlamaktadır. Eleştirmenin dikkatini savaş sahnelerindeki manzaralar dahi çekmemiştir. Dar ve tek taraflı bakışıyla küçük sınıf burjuva demokrati olan Flerovskiy aslında yazarın vermek istediği ideolojik düşüncüyü kavrayamamış yani böylesine büyük bir eserin içeriğini anlamayarak göz ardı etmiştir¹⁷.

"Savaş ve Barış"ın altıncı cildiyle eser tamamlandıktan sonra, eser hakkında "дело" gazetesinde N.B.Şelgunov'un "Философия застоя" başlıklı çok anlam içeren bir makalesi basılmıştır. Eleştirmen "Savaş ve Barış"ın yazarının büyük bir yeteneğinin olmadığını savunmuş, eserde sadece savaşın görüntüsünün ve asker sahnelerinin resmedildiğini söylemiştir. Romanın içeriğinde ise derin yaşamsal bir içerik bulamamıştır¹⁸.

Böylelikle "Savaş ve Barış" halksal yani narodnik eleştiride hak ettiği değeri bulamamıştır. Eğitimci Şelgunov'un makalesi çağdaşları tarafından 1869 yılında "Savaş ve Barış" hakkında iki büyük makale yazan Strahov'a kendine özgü polemik yaratan bir cevap olarak algılanmıştır. Strahov devrimci demokratların ve milliyetçilerin adeta düşmanı niteliğindedir. Eleştiri çalışmalarında Ap.Grigoryeviç'in takipçisi olmuştur¹⁹.

Ap.Grigoryeviç 1862 yılında "время" dergisinin sayfalarında Tolstoy hakkında "Явления современной литературы, пропущенные нашей критикой" başlıklı bir makale yayınlamıştır. Edebiyat eleştirisinde yeni yazar hakkındaki büyük boşluğu doldurma ve Tolstoy gibi bu denli mükemmel fikirlerin sahiplerini belirleme vaadi veren

¹⁶ Bıçkov, s:42.

¹⁷ Bıçkov, s:26.

¹⁸ Bıçkov, s:25-26.

¹⁹ Bıçkov, s:27.

Grigoryeviç'in hiçbir şeyi belirlemediği anlaşılmaktadır. Sadece Tolstoy'un yarattığı asker Karatayev tipine bakarak Tolstoy'un dini bütün bir poçvennik olduğunu söylemiştir²⁰.

"Anna Karenina"nın milliyetçi-gerici kesim tarafından yorumlanması 1877 yılında F.Dostoyevski'nin "Yazarın Günlüğü" adlı eserinde ortaya çıkmıştır. Dostoyevski Tolstoy'un romanını gerici vatanseverlik ideolojisiyle incelemiştir. Eseri incelerken doğuştan gelen ebedi günahlar, insanın hiçbir şekilde kaçıp uzaklaşamayacağı felakete sürükleyen kötülükler hakkında gaddarca teorilerini dile getirmiştir²¹.

Bu yönde eğilim gösteren M.Gromeka da "Anna Karenina" hakkındaki çalışmasında eserin kendine özgü bir sanatsal değeri olduğunu kabul etmiştir. Fakat eserin ana kusurunun "Anna Karenina"daki imgelerin sırf psikolojik açıdan tasvir edilmesi olduğunu dile getirmiştir. Kötü bir idealist olan Gromeka çalışmasında romanın ideolojik problematiğinin sosyo-tarihsel koşullara bağlı olma gerçeğini tamamen göz ardı etmiştir. Eleştirmen, Dostoyevski gibi Anna'nın trajedisinin nedenlerine eğilmemiş, sadece onun biyolojik dürtülerinden söz etmiştir²².

Halkçı eleştiri de Tolstoy'un romanını eleştiri oklarına maruz bırakmıştır. "Одецкий вестник" in eleştirmeni Suvorin "Anna Karenina"da soylu yaşamının tasvirini ve kelimenin tam manasıyla aşkın pohpohlanmasını görmüştür. Suvorin romanın amaçsız niteliğinin doruk noktasına ulaştığını iddia ederek Tolstoy'un eserindeki her türlü toplumsal içeriği yadsımaktadır²³.

Halkçı eleştirinin diğer temsilcileri romanın toplumsal değerini hor görmeye çalışmışlardır. Halkçı eleştirmenlerden A.M.Skabiçevskiy, Tolstoy'un romanının okurlarda yazarın "Anna Karenina"da insan doğasının duyuşsal öğelere ait olan hayatının büyük bölümünü tasvir ettiği izleniminin oluştuğunu yazmıştır. Bu düşüncelerinin yanı sıra eleştirmen kendi slavofil tutkularını da açıkça dile getirmiştir. Narodizmin teorisyenlerinden biri olan P.N.Tkaçev "Дело" dergisindeki yazısında "Anna Karenina"da soyluların aşk oyunlarını ve salon sanatının bir örneğini gördüğünü yazmıştır. Eleştirmenin düşüncesine göre romanın içeriği tam manasıyla boşluktan ibarettir²⁴.

Tolstoy ve eserleri sosyalist devrimin lideri Lenin tarafında da değerlendirmeye alınmıştır. Tolstoy'un yarattığı devrim hareketi yönünden ele alan Lenin, Tolstoy'un edebi mirasının geçmişe değil geleceğe ait olduğunu ve her daim okunup üzerine tartışılacağını dile getirmiştir. Lenin Tolstoy'un Rus devrimi ile derin bir bağının bulunduğunu ve bu bağın tüm eserlerinde, görüşlerinde, öğretilerinde çağ boyunca görüldüğünü ifade etmiştir. Lenin Tolstoy'un kilisenin sağlamlaşmış yerini oynattığını, toprak beylerine ve hükümete karşı çıkıp köylülerin isteklerini yerine getirme uğraşı

²⁰ Bıçkov, s:28.

²¹ Bıçkov, s:34.

²² Bıçkov, s:35.

²³ Bıçkov, s:33.

²⁴ Bıçkov, s:33.

içerisine girdiğini, bölgesel toprak mülkiyeti anlayışını yıktığını ve toplum hayatı için bir özgürlük sağladığını dile getirmiştir.

Lenin “*Л. Н. Толстой*” adlı makalesinde “Tolstoy insanlığın sanatsal yönden gelişimindeki çağı oluşturan dünya edebiyatının en iyi eserlerini vermiştir. Devasa gücü ve engin dünya görüşüyle kanayan yaralara merhem olmuştur. Tolstoy devrim öncesi eski Rusya’yı, köylülerin ve toprak beylerinin Rusya’sını betimleyerek çalışmalarında onca önemli sorunu gösterebilmiş, bu denli bir sanatsal gücü ortaya çıkarabilmiştir. Bu yüzden eserleri dünya edebiyatında ilk sırada yerlerini almıştır. Fakat böyle dünyaca bir üne sahip olması eserlerinde dâhice ilk Rus devriminin kendine özgü tarihsel çizgilerini, gücünü ve zayıflığını gösterebilmesi nedeniyledir” diye dile getirmektedir²⁵.

Sovyetler Birliği döneminde de Lenin birçok kez Tolstoy’a olan hayranlığını dile getirmiştir. Tolstoy’un eserlerinin hepsini çok iyi bilmekte ve sevmektedir. Gorki’nin Lenin’i ziyaretlerinden birinde Lenin’in masasında “Savaş ve Barış”ı gördüğünü dile getirmiştir. Lenin hemen Tolstoy hakkında konuşmaya başlamış ve şöyle demiştir: “Nasıl da büyük bir eser değil mi? Nasıl da büyük bir insan.. işte bu yaşlı adam tam bir sanatçı.. ve diğer harika olan şeyin ne olduğunu biliyor musun? Tolstoy’a kadar edebiyatta köylü kesim hiç olmadı.

-Avrupa’da kim Tolstoy ile boy ölçüşebilir? Kendi kendine cevap verdi “hiç kimse.”²⁶

Lenin ile ideolojik görüşler içerisinde olan ve sosyalist realizmin kurucularından Maksim Gorki de Tolstoy’un sanatsal yaratısına büyük bir hayranlık duymaktadır. Gorki Tolstoy’a derin bir saygı duymakta, Tolstoy’u dev bir insan olarak görmekte, olağanüstü sanatını hayranlıkla incelemektedir. Gorki Tolstoy için “İnsan yaşamının tüm sırrını bilen bir büyücü gibidir. Adeta kelimelerle oynayarak bu gizemli büyücülüğünü ortaya çıkarır ve kelimeleri öyle bir sıralar ki hayret etmemek içten bile değildir.”²⁷ diye dile getirir.

SONUÇ

Üç büyük roman, onlarca uzun öykü, yüzlerce hikâye, birkaç dram, sanat hakkındaki yazıları, pek çok politik ve edebi eleştiri makaleleri, binlerce mektup, sayısız günlük ile çok büyük bir edebi miras bırakan büyük yazar Tolstoy’un kendi ülkesinde ki politik çevrelerde nasıl bir değerlendirme gördüğünü otuzdan fazla eleştirmenin gözüyle değerlendirmeye çalıştık. Tolstoy yaşadığı dönemde, her kesimden politik görüşün hem olumlu hem de olumsuz eleştirilerine maruz kalmıştır. Değerlendirmelerimiz sonucunda Rus edebiyatında Tolstoy’un teorisyen kişiliğinin ve öğretisinin eleştirildiğini, fakat edebi

²⁵ Bıçkov, s:31.

²⁶ M. Gorkiy, *Sobr. Soç.*, t. 22, M.-L., 1933, s:215-216

²⁷ M. Gorkiy, *Material i issledovaniya*, t. III, M.-L., s:112-113. Posle 23 iyulya 1908 g.

kişiliği önünde saygıyla durulduğunu görmekteyiz. Yaptığımız çalışma neticesiyle büyük yazar Tolstoy'un öğretisinin ve teorisyen kişiliğinin edebi yarattığı kadar başarılı olmadığını görmekte ve eleştiri çevrelerinde ortaya çıkan genel sonuca katılmaktayız. L. N. Tolstoy geride bıraktığı muazzam derecedeki edebi mirasla günümüzde ve ilerleyen dönemlerde yine edebiyat tartışmalarında başrol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

- BIÇKOV S.P, *Tolstoy v otsenke russkoy kritiki*, <http://feb-web.ru/feb/tolstoy/critics/trk/trk-003-.htm?cmd=p>, Erişim tarihi: 17.01.2016
- 'Biblioteka dlya çteniya', 1856, t. 139, otd, V.
- GORKİY M, *Sobr. Soç.*, t. 22, M-L., 1933.
- 'Golos', 1877, no:3, 'Kritičeskiye Besedi' Yevg. Markova.
- GERTSEN, A. İ., *Polnoye sobraniye soçineniy i pisem, pod redaktsiyey M.K. Lemke*, t. VIII, s:277.
- NEKRASOV, N. A., *Soç. t. V, Pisma*, M-L, 1930.
- Pervoye sobr., pisem İ. S. Turgenyeva*, SPB., 1884,III 1868
- Russkiy vestnik', 1875, no:5, st. A.(V.G. Avseyenko), *Po povodu novogo romana gr. Tolstogo*.
- 'Slovo', 1878, no:1, st. 'Sovremennoye sostoyaniye literaturi'.
- TROYAT, H., Çev: Z. Canan Özatalay, Işık Ergüden, Lev Tolstoy, 2010, İletişim.
- 'Voyenny sbornik', 1868, no:11.